

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

טבע ומורשת בפארק איילון-קנדה

מתל עקד אל שביל המעינות

"כל פעולה יש לעשות כאילו כל העולמות תלויים בעשייה" (פרנץ רוזנצוויג)

עין תמרים בפארק איילון-קנדה, מתוך: אתר הקק"ל

היש"מ מותאם לסדנת "מכלול נופאדם בארץ ישראל"

מאת: דרור לוי

מבוסס על יש"מ שכתב יוסי מסטאי

עריכה: רונית בין

עריכה לשונית: אפרת חבה

עיבוד: אלי שיש

תשע"ג - 2013

רח' הנביאים 30, בניין ארלדן ירושלים, 91911, טל': 02-5603190/1, פקס': 02-5602054

אגף של"ח וידע"א – inbalba@education.gov

קובץ זה מכיל קישורים גם לאתרים חיצוניים שאינם אתרי משרד החינוך.
תוכן אתרים אלו, לרבות הפרסומות הכלולות בו, הינו באחריות בעלי האתרים ואינו באחריות משרד החינוך.

טבע ומורשת בפארק איילון-קנדה

מתל עקד אל שביל המעיינות

"כל פעולה יש לעשות כאילו כל העולמות תלויים בעשייה" (פרנץ רוזנצוויג)

פארק איילון-קנדה הוא שמורת טבע באזור **עמק איילון**. בשטחו, נגלה תופעות של נופאדם הייחודיות למקום: היסטוריה ומורשת המתגלים באזור שזורים בחורש הים-תיכוני הטבעי, בבוסתנים והמעיינות שלצדם. ההיסטוריה של האזור ארוכה ומרשימה, ושמנו נזכר במשפט הידוע של יהושע במלחמתו עם מלכי האמורי: "שָׁמַשׁ בְּגָבְעוֹן דָּוָם וַיִּרַח בְּעֶמְקֵי אֵילָן" (**יהושע י, יא-יד**).

באזור הפארק נמצאים: שרידי העיר ההלניסטית אמאוס, מפעלי מים קדומים, שרידי מדרגות חקלאיות (טרסות), שומרות, גתות, מערות חצובות ומחילות מסתור, תלים קדומים: תל עקד ותל איילון, ושרידי מבצר צלבני. האדם, בהיותו חלק מהנוף, משפיע במעשיו על הסביבה, וכתוצאה מכך גם על עצמו. ההשלכות של מעשיו – חלקן באות לידי ביטוי בשטח וחלקן סמויות מהעין.

במסלול היש"מ, נצפה בתופעות שונות של נופאדם – בהיבטים של מורשת, טבע ונוף – בעבר ובהווה. באמצעות תופעות אלו, ננסה להבין את ההשלכות שיש למעשיו של האדם על הסביבה ולהמחיש את מידת אחריותו לה.

חבל ארץ: שפלה.

משך זמן היש"מ: כארבע שעות (ללא נסיעה).

אורך מסלול: כ-3.5 ק"מ.

מפת סימון שבילים: 9 – מבואות ירושלים.

נקודת התחלה: נ"צ (לפי רשת חדשה) 20124/63834 – במפגש של דרך סלולה עם דרך עפר. האוטובוס יכול לעצור למרגלות האוכף שבקצהו נמצא תל עקד, מימין יש שער וגדר.

נקודת סיום: נ"צ (לפי רשת חדשה) 19982/63896 – במדשאה שליד האגם המלאכותי שבכניסה לפארק, סמוך לחניה.

עונה מומלצת: כל השנה.

מגבלות: ללא מגבלות מיוחדות.

דגשי בטיחות

- יש להיזהר מבורות מים פתוחים בחירבת עקד.
- הקפדה על כללי בטיחות בכניסה לבורות המים ולמערות המסתור שעל התל.
- הירידה מתל עקד תלויה, יש לרדת בזהירות.
- יש להיזהר מפילה לאחר בכניסה למערת הקבורה שבשביל המעיינות.

דרגת קושי: קל, אינו בר-נגישות.

אתרים בתשלום: אין.

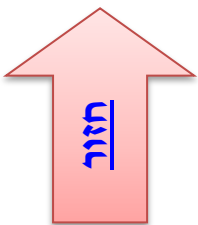
1. [תיאור מסלול](#)
2. [מפות היש"מ](#)
3. [תיאור האתרים שבמסלול](#)
4. [מהלך הפעילות ביש"מ](#)
5. [המחשות ואמצעי עזר לניהול היש"מ :](#)
 - [תצפית אל המרחב – פרטים בנוף \(1\) – משימת חוליה](#)
 - [תצפית למרחב \(2\) – מפה](#)
 - [זהה את האתר – תמונות לזיהוי לאורך המסלול \(3\)](#)
 - [קרב אמאוס : יהודה המכבי במלחמתו ביוונים, הצגה \(4\) – משימת חוליה](#)
 - [לוחם יווני \(5\) – תמונה](#)
 - [שבעת המינים שבהם נתברכה הארץ \(6\) – משימת חוליה](#)
 - [משחקים ונהנים \(7\)](#)
 - [מעגל השל"ח \(8\)](#)
 - [מהו מעגל השל"ח](#)
6. [תנ"ך :](#)
 - [יהושע י, יא-יד](#)
 - [ביבליוגרפיה מומלצת](#)
8. [קישורים אינטרנטיים נוספים](#)

תיאור מסלול

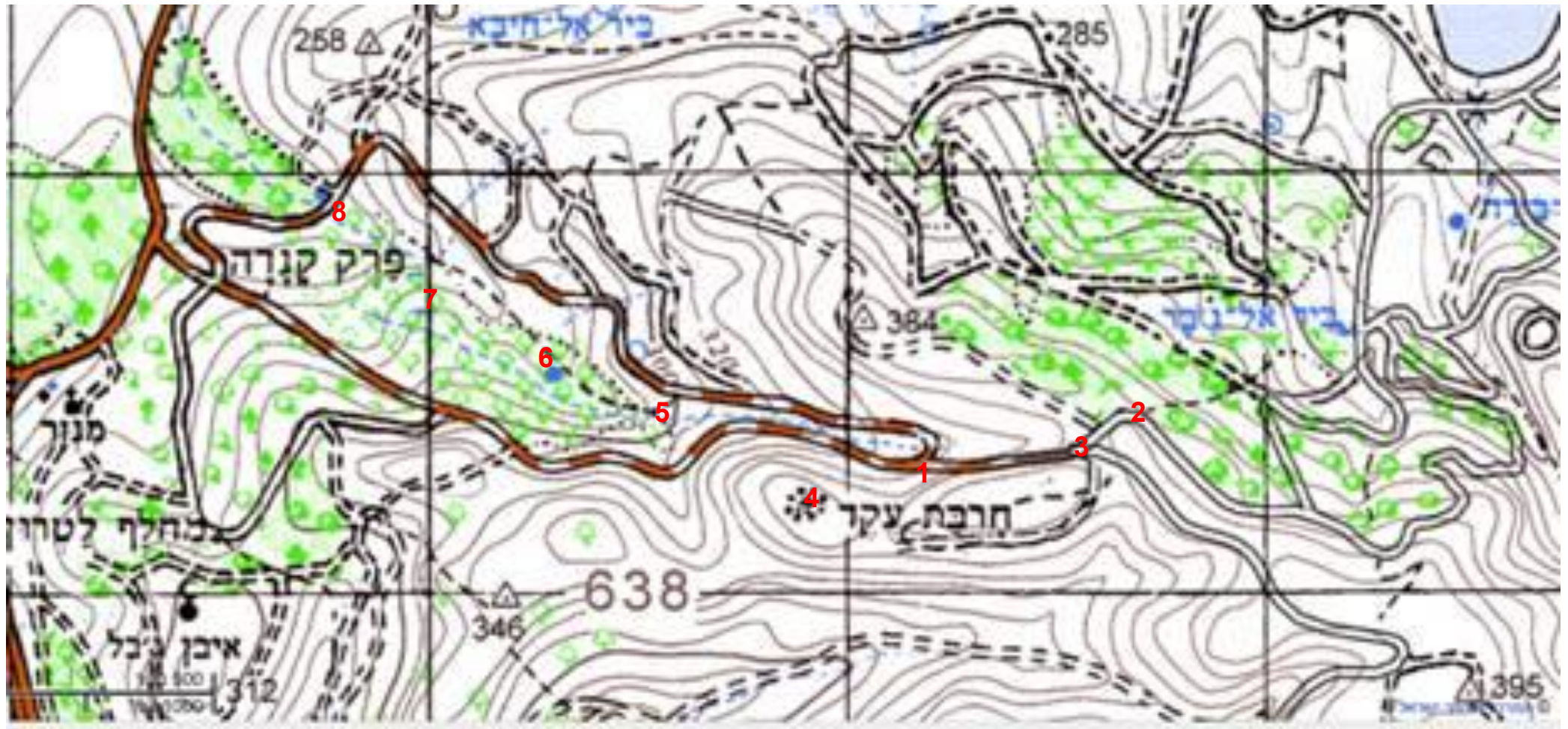
מנקודת ההתחלה (1), נלך כשלוש מאות מטר על שביל עפר לכיוון צפון-מזרח, נעבור בשער ובמעבר בקר. הדרך ממשיכה ישר ושמאלה. בקצה הדרך (חמישים מטר), נקודת תצפית על עמק איילון, ובצדה **חורש אורנים** (2). נחזור בדרך העפר לכיוון דרום-מערב אל **מפגש השבילים** (3). נפנה שמאלה לכיוון דרום. כעבור כעשרים מטר, נפנה ימינה לעבר מעבר בקר נוסף הנראה בבירור מהשביל. נמשיך ללכת בשביל הירוק כשלושים מטר. בהתפצלות השבילים, נפנה שמאלה לשביל המסומן בירוק ונמשיך בו כחמש מאות מטר עד **לתל עקד** (4) – שם נראה בורות מים, גתות, מתחם חפירות מגודר, ביצורים: חומה ושערים שבהם שני חדרי משמר, שרידי בתים ומחילות מסתור.

לאחר הסיור בתל עקד, נחזור לעבר **נקודת ההתחלה** (1) בשביל המסומן בירוק. נחצה את הכביש ונצעד במורד הערוץ אל **שביל אמות המים** (5). ממנו נלך לאורך מערכת סכרים – חדשה ברובה. ערוץ הנחל יבש, ולצדו נמצא את **עין קדם, שרידי אמות מים, בארות וברכות ויסות** (6) – חלקן מהתקופה הרומית.

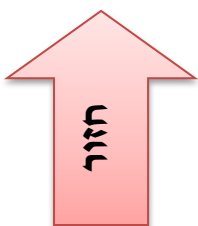
בהמשך הדרך, בדופן המערבית של הערוץ, נראית בבירור **מערת קבורה** (7) במעלה מדרגות חצובות באבן. נמשיך בערוץ עד **לאגם מלאכותי** (8) – נקודת הסיום.

מפות היש"מ

תיאור האתרים שבמסלול

תצפית עמק איילון לצד חורשת האורנים (2)

מיקומו הגיאוגרפי של עמק איילון הוא אסטרטגי – בין הרי ירושלים במזרח, גבעות השפלה בדרום והרי בנימין בצפון. בעמק, עובר כביש מספר 1 – כביש ירושלים-תל-אביב. לאורך הדורות, עברה הדרך לירושלים בעמק, ובשל כך נערכו קרבות רבים על השליטה בו, כדוגמת מלחמת יהושע בן-נון בחמשת מלכי האמורי, שבה נאמר: "שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוָם וַיִּרַח בְּעֶמֶק אֵילָן" (יהושע י, יא-יד). אחד הקרבות המרשימים שהתחוללו כאן הוא קרב אמאוס, שבו נחל יהודה המכבי את אחד מניצחונותיו המזהירים ביותר. קרבות עזים התחוללו בעמק זה גם במלחמת העצמאות ובמלחמת ששת הימים. שם העמק נגזר משמה של העיר איילון – שהייתה בנחלת שבט דן לפני נדידת השבט צפונה. במרכז העמק עובר נחל איילון, שמוצאו בהרי יהודה וסופו בנהר הירקון. בשל פוריות העמק, המים הנמצאים בו והדרכים החשובות העוברות דרכו, הוקמו יישובים רבים בסמיכות לו לאורך כל הדורות – מתקופות קדומות ועד היום.

תל עקד (4)

תל עקד נמצא על גבעה המתנשאת לגובה 350 מ'. גבעה זו חולשת על הסביבה ומשמשת נקודת תצפית טובה. על שטח של כעשרים דונם בתל, נמצאים שרידי יישוב מבוצר מהתקופה החשמונאית – יישוב שנהרס לאחר מכן, ייתכן שבמהלך המרד הגדול. היישוב המבוצר שכנראה שוקם בזריזות לקראת מרד בר-כוכבא. כמו כן, אפשר לראות במקום גתות, בורות מים ומערכת מסתור שנחצבה כנראה במהלך מרד בר-כוכבא. האתר נחשף בסקר ארכיאולוגי שנערך בשנת 1972, וכיום מתבצעות בו חפירות ארכיאולוגיות. התל מזוהה עם מצודת אמאוס שבנה המצביא [הסלאוקי בכחידס](#). [מחילות המסתור](#) הן חללים תת-קרקעיים החצובים בסלע והמקושרים זה לזה במעברים נמוכים וצרים. מחילות מעין אלו – מימי מרד בר-כוכבא שהיה בשנים 132-135 לספירה – אפשר למצוא בשפלת יהודה ובגליל. עד היום, התגלו למעלה מ-280 מערכות מסתור בקרבת כמאה יישובים ואתרים בשפלת יהודה, ובקרבת כעשרים יישובים בגליל.

עמק המעינות (5-8)

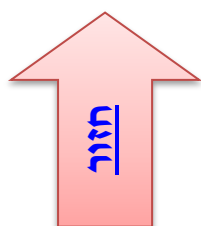
עמק המעינות הוא ערוץ שלאורכו נותרו שרידים של **מערכת מים (5)** אשר הובילה מים לעיר הקדומה אמאוס. המערכת כוללת **אמות מים וברכת ויסות (6)** אשר ניבנו בתקופה הרומית המאוחרת – במאות השלישית והרביעית לספירה, ואת **עין עקד** – מקור המים העליון בעמק המעינות. מימיו של המעיין נוצלו רק לאחר כריית פיר בעומק שלושה מטרים שהגיע עד לשכבת מי התהום. עמק המעינות עטור בוסתן שבו עצים משבעת המינים שבהם התברכה הארץ: תאנה, רימון וגפן. לצד העצים, צמחיית חורש-ים-תיכוני ושרידים ליישוב קדום – ביניהם מתקני עיבוד חקלאיים, כגון: גתות, טרסות. כמו כן, יש במקום **מערת קבורה עתיקה (7)**. הקברים בנויים בשיטת הקבורה שהייתה נהוגה בתקופת בית שני – אחוזת קבר משפחתית החצובה בסלע. **כן נמצא במקום אגם מלאכותי (8)** שבנתה הקק"ל לאגירת מי המעינות הנובעים בשטח הפארק – מעיין התמרים ועין עקד. מעיין התמרים נובע רוב ימות השנה. הוא נובע מתוך נקבה שדפנותיה עשויות אבן. הנקבה היא חלק ממפעל השקיה קדום, כנראה מן התקופה הביזנטית. למרגלות המעיין, שתלה הקק"ל גן ובו מדשאה רחבת ידיים, שנועדה למנוע את סחף הקרקע לברכת האגירה.

מהלך הפעילות ביש"מ

סדר	מקום הפעילות	נושא הפעילות	תיאור הפעילות	דגשים	הערות	זמן	ציוד מיוחד
1	נקודת הורדה (1)	הליכה לתצפית	הליכה	הגעה לחורשת אורנים וארוחת בוקר	פעילות <u>בחוליות</u> לאורך היש"מ	10 דק'	
2	חורשת האורנים (2)	הצגת נושא היש"מ	מה מצפה לנו היום? קישור היש"מ לסדנה והצגת המסלול מיקום ע"ג המפה	תדריך בטיחות ומהלך הפעילות: - הליכה אחרי המדריך - זהירות מבורות בשטח - הימנעות מהפיכת אבנים - זהירות בירידות	חורשת האורנים נמצאת בסמוך לנקודת התצפית על עמק איילון	5 דק'	
		ארוחת בוקר			באזור אין שולחנות או שירותים מסודרים	15 דק'	
	תצפית על עמק איילון (בסמוך לחורשת האורנים)	<u>תצפית</u> צופים אל מרחב <u>עמק איילון</u>	<u>תצפית אל המרחב – פרטים בנוף (1)</u> משימת חוליה	זיהוי פרטים בנוף בעזרת <u>מפה</u> ומיונם לרבדים. פרטי נוף עיקריים: הרי יהודה, גדר הפרדה, יישובים, לולים, כבישים, דרכים, מאגרי מים וכו'		20 דק'	<u>תצפית למרחב – מפה (2)</u>
3	מנקודת התצפית אל תל עקד	הליכה	<u>משימת דרך</u> <u>זה את האתר – תמונות לזיהוי לאורך המסלול (3)</u>			20 דק'	
4	תל עקד (4)	עתיקות תל עקד	התייחסות לממצאים באתר – <u>בורות מים, גתות, מערכות מסתור</u> , ביצורים	זהירות מבורות פתוחים! ניצול של יתרונות הרובד הפיזי. קשר בין הרובד הפיזי לרובד האנושי		10 דק'	

		קרב אמאוס – יהודה המכבי במלחמתו ביוונים	הצגה : קרב אמאוס – יהודה המכבי במלחמתו ביוונים (4)	בצילו של עץ חרוב או בנקודות שונות תחת עצי אורן. המורה ירחיב על מרד בר-כוכבא ועל השימוש שעשו המורדים במחילות המסתור. ידגיש את הניצול של יתרונות הרובד הפיזי.	צפונית-מערבית לעץ החרוב, נמצאים כמה בורות מים מכוסים ברשתות מתכת. לחלק מבורות המים אפשר להיכנס דרך פתח של מערה חצובה שבמורד הצפוני-מזרחי של התל.	20 דק'	לוחם יווני (5) = תמונה
		מערות מסתור	כניסה למחילות מסתור	זהירות ביציאה מהמחילות, הליכה שפופה (יש להיזהר מלקבל מכה בראש).	אפשר להיכנס דרך פתח המערה החצובה שבמורד הצפוני-מזרחי של התל. למערה שתי הסתעפויות – בהסתעפות הימנית יש ללכת בהליכה שפופה ולאחר מכן בזחילה על הברכיים (אורך כולל כ- 20 מטר) עד לבור מים חצי מטויח. בהסתעפות השמאלית מתאפשרת הליכה נוחה יותר לאורך כ- 15 מטר, עד להגעה לבור מים גדול, הירידה לבור באמצעות סולם מתכת קצר המקובע לקיר.	20 דק'	פנס
5	הליכה מתל עקד עד הבוסתן	הליכה	תדרוך התלמידים לפני הירידה	זהירות מהחלקה בירידה ובחציית הדרך הסלולה.		20 דק'	
6	עמק המעיינות (5)	ברכת ויסות ועץ תאנה	ניצול הרובד הפיזי לתועלת האדם	ניצול האדם את הרובד הפיזי לתועלתו (זרימת המים, פיתוח מערכת השקיה מפותחת, גידולים המתאימים לתנאים הפיזיים של האזור) קשרים בין הרובד הפיזי לביוטי.	נקודה נוספת לצורך אותה מטרה נמצאת בהמשך הדרך, אחרי מערת קבורה רומית החצובה בסלע (אפשר להתייחס אליה, אך אין טעם להיכנס כיוון שאפשר לראות את כל שיש בתוכה מבחוץ).	15 דק'	
7	עין עקד והבוסתן	קשר בין הרובד הפיזי	ניצול הרובד הפיזי לתועלת	מעין קטן ולידו מדרגות חצובות,	בנקודה זו, אפשר להתייחס גם	15 דק'	

		לשבעת המינים ולשרידי החורש הים-תיכוני, אם לא הייתה התייחסות בנקודה הקודמת.	בורות מים, ברכת ויסות, אמה ובוסתן שבו עצי זית, שקד ותאנה	האדם שבעת המינים	והאנושי	(6)	
	10 דק'				הליכה	מעין עקד למערות הקבורה	8
	25 דק'		בכניסה למערה, יש להיזהר מנפילה לאחור.	ניצול האדם את הרובד הפיזי לצורך חציבת מערות קבורה. <u>משחקים</u> <u>ונהנים (7)</u> לידה מחדש	סיפורה של מערות הקבורה <u>משחק</u>	מערות קבורה (7)	9
	25 דק'		יש להדגיש את ההשפעה של האדם על הסביבה בהיבטים של שדה, לאום וחברה.	<u>מעגל של"ח</u> (8): בחירה, השפעה, אחריות	מעגל השל"ח <u>וסיכום</u> <u>היש"מ</u>		10
	10 דק'				הליכה	לנקודת סיום (8)	11

המחשבות ואמצעי עזר לניהול היש"מ

תצפית אל המרחב – פרטים בנוף (1) – משימת חוליה

בכיתה למדנו למיין את פריטי הנוף לשלוש קבוצות נוף עיקריות :

1. טבע דומם – רובד פיזי (שמש, שמים, קרקע, מסלע, נחלים, הרים וכו').
2. טבע חי וצומח – רובד ביוטי (עצים, שיחים, פרחים ובעלי חיים).
3. נוף מלאכותי – רובד אנושי (כל דבר שהאדם התערב ביצירתו ובקיומו).

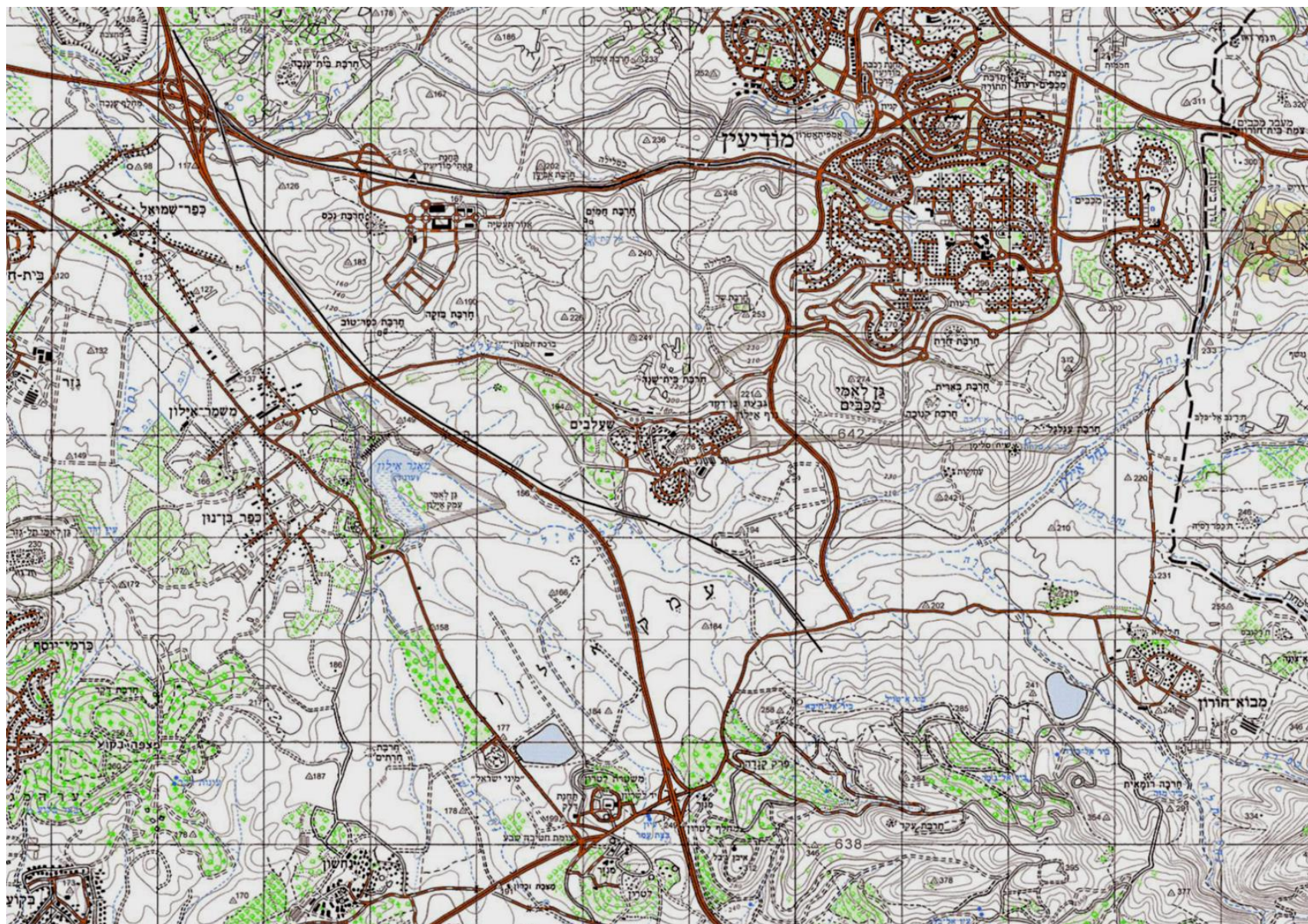
עליכם ליצור הפעלה תחרותית שתביא לידי ביטוי את הפרטים השונים שמזהים התלמידים במסלול.

הצעות :

- * תחרות לאיסוף פרטי נוף שונים ומיונם בזמן מוגבל.
- * תחרות למציאת שירים שיש במילים שלהם פריטי נוף מקבוצות שונות.
- * יצירת פאזל להתאמה בין הפריטים לקבוצה שאליה הם משתייכים.
- * משחק פנטומימה לזיהוי פריטי נוף שונים.
- כל רעיון שמבטא שיוך פריטי נוף לקבוצה המתאימה להם יתקבל בברכה.

בהצלחה

תצפית אל המרחב (2) – מפה מתוך [עמוד ענן](#)

זהה את האתר – תמונות לזיהוי לאורך המסלול (3)

צילום: עופר אשכנזי

2

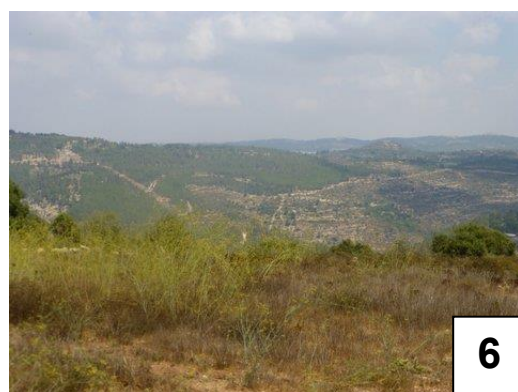
1

4

3

6

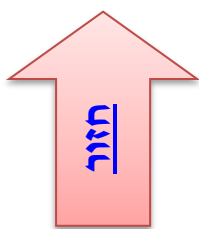
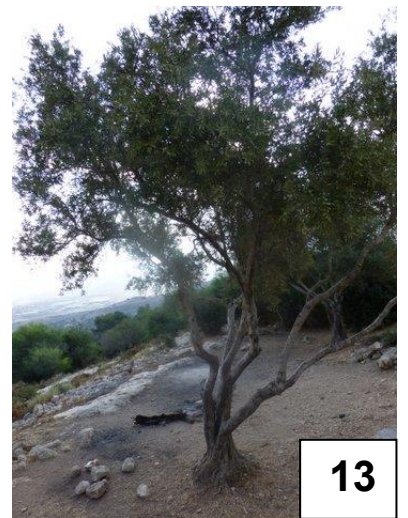
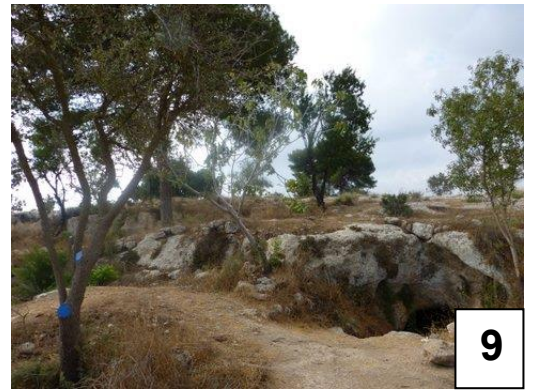
5

8

7

קרב אמאוס: יהודה המכבי במלחמתו ביוונים, הצגה (4) – משימת חוליה

עליכם להציג את הסיפור בדרכי מקורית ולהדגיש את ניוצת פני השטח (הרובד הפניני) לטובת טקטיקה צבאית. אפשר לקצר את הסיפור ולשנות את מילותיו, כל עוד המסר העיקרי עומד.

קריינית: הכול קרה בסוף תקופת בית המקדש השני. אלכסנדר מוקדון, מלך יוון, כבש ארצות רבות ושלט עליהן. לאחר מותו, עברה מלכותו לעבדיו. אחד מהם היה המלך אנטיוכוס, והוא רצה שכל אנשי ממלכתו ישתחוו לפסלים.

ברוז: הקשיבו, הקשיבו, כרוז המלך מודיע: עליכם להקריב חזירים ובהמות טמאות לכבוד אלילי יוון. אסור ללמוד תורה! אסור לשמור שבת! אסור לקיים ברית מילה! מי שלא יקיים את גזרות המלך – ימות!!!

אישה 1: שמעת? אסור ללמוד תורה, אסור לשמור שבת, אסור לקיים ברית מילה!

אישה 2: נראה לך? הם לא יצליחו לשבור אותנו!!!

קריינית: בימים ההם, חי בעיר מודיעין שליד ירושלים כהן זקן ושמו מתתיהו. היו לו חמישה בנים: יהודה, יוחנן, שמעון, אלעזר ויונתן.

מתתיהו (עולה על הבמה עצוב, כמעט בוכה, ידיו על פניו והוא זועק):

"אוי לי כי נולדתי לראות את המקדש שומם וחרב ואין עובדים בו בגלל גזרת המלך, אוי לי שאני חי בדור שבו יהודים רבים מאחיי ממירים את דתם – במקום לעבוד במקדש, הם זובחים חזירים לאלילי יוון. אוי לי שיהודים אמיצים ונאמנים לתורתם ולאלוהיהם נהרגים בעינויים קשים".

קריינית: יום אחד, הגיעו פקידי הקיסר היווני למודיעין, העמידו במרכז הכפר מזבח להקריב בו לאלילים והזמינו את התושבים לבוא ולהקריב עליו קורבנות לאלילי יוון. כיוון שמתתיהו היה נכבד ביותר בבני המקום, פנו אליו פקידי הקיסר והזמינוהו להיות הראשון למקריבים ולשמש במעשהו אות ומופת לכל התושבים. אך מתתיהו נשא ראשו בעוז והשיב: מתתיהו: גם אם ישמעו כל עבדי הקיסר לקולו להמיר את דת אבותיהם, אנוכי ומשפחתי לא נסור ימין ושמאל מחוקת אבותינו.

קריינית: אז ניגש אל המזבח אחד היהודים המתיוונים, אשר רצה לשאת חן בעיני פקידי הקיסר, והתכוון להקריב קרבן לאל היווני. מיד, רץ אליו מתתיהו הכהן והרגו, הרג גם את

פקיד הקיסר, ואת מזבח האלילים שבר לרסיסים. לאחר מכן קם וקרא אל התושבים בקול גדול.

מתתיהו: מי ל-ה' – אלי!

קריינית: מפחד פקידי הקיסר והיהודים המתיוונים עושי דברם, אסף מתתיהו את משפחתו, את קרוביו ואת ידידיו ונדד אתם אל ההרים, שם הצטרפו אל דגלם אלפי יהודים נאמנים לדתם.

סביב מתתיהו ובניו התאספו אנשים מעטים אך אמיצים. הם התחבאו במערות שבסביבות העיר גופנה, ושם הם נערכו למלחמה ביוונים.

מתתיהו הזקן לא החזיק מעמד בתנאים הקשים וחלה במחלה קשה.

לאחר מותו, ירש את מקומו השלישי בבניו, יהודה.

כאשר שמע אנטיוכוס שמתתיהו ובניו מורדים בו, כעס כעס גדול ושלח את ליסיאס, שר הצבא, להשמידם!

חייל: ליסיאס הגיע בראש צבא גדול ועצום: ארבעים אלף חיילים ושבעת אלפים סוסים ופרשים. כולם חנו באמאוס, העיר היוונית הגדולה.

(יהודה ואנשיו עולים לבמה במדי צבא ועטופים בטליתות. הם מתפללים (סידורים), קוראים בתורה (ספר תורה) ותוקעים בחצוצרות)

יהודה: הם אולי רבים וחזקים, אבל אנחנו עקשנים....

ליסיאס: צבאנו חזק, אין חזק ממנו. התוכנית היא כזו: גורגיאס יעלה אל ההרים בראש 5,000 חיילים ואלף פרשים מובחרים. עם רדת החשכה, הם יפתיעו את יהודה ואת צבאו הדל בבסיסים. חיילים!!! להתכונן ליציאה בעוד עשרים רגעים...

יהודה: מה הוא חושב ליסיאס הזה... שרק לו יש מרגלים? שנחכה לו עד שהוא יבוא להכחידנו? חברים, זה הזמן לשאת תפילה ולצום. "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, או ארש אשה ולא לקחה, או נטע כרם ולא חללו, או איש אשר ירך לבבו – ילך וישוב לביתו". נדליק מדורות, נשדר עסקים רגילים וכך נמשוך את חיילי גורגיאס. בינתיים, נרד אנחנו אל השפלה ונפתיע את הנשאים באמאוס.

גורגיאס: "אוף, איפה יהודה ואנשיו, אנחנו לא מוצאים אותם".

חייל יווני 1: הכול חשוך, לא רואים כאן כלום!

חייל יווני 2 (מתנשף): **איזו עלייה קשה!** אני מת! (מתנשף בקול)

חייל יווני 1: (נתקל באבן ונופל) אוף, לעזאזל, היהודים האלה. כמעט נפלתי בגללם.

גורגיאס: איפה הם יכולים להיות? אנחנו מתברברים פה בהרים כל הלילה.

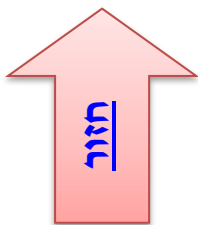
קריינית: בינתיים, יהודה ואנשיו התגנבו בשקט אל מחנה היוונים הגדול באמאוס.

יהודה: **להסתער חיילים. השחר עלה. השמש בגבנו והיא מסנוורת את אויבנו.**

(החיילים של יהודה מסתערים על מחנה היוונים, החיילים היוונים בורחים.)

צבאו של יהודה שורף את המחנה – מדליקים גפרורים וזיקוקים.)
גורגיאס (לחייליו): הביטו לשפלה – המחנה שלנו נשרף באש. אנחנו מחפשים כאן את יהודה
ואת חייליו, והם שם שורפים את המחנה שלנו. עשה מאתנו צחוק...
(החיילים בוכים בכי טיפשי ומעורר גיחוך.)

קריינית: פטרולים יווניים רכובים גילו את המורדים עם שחר. כוחות משמר החלו לצאת
מהמחנה לגבעות כדי להדוף את ההתקפה, אך גורם ההפתעה סייע למורדים, ובקרב
שהתפתח במקום הובסו הכוחות היווניים ונסוגו מהגבעות למישור. המורדים דלקו אחר
הנסים ונכנסו אחריהם לתוך המחנה. בקרב מבולבל שהתפתח במקום, הביסו המורדים
לחלוטין את הכוחות היווניים שלא היו מאורגנים כיאות. היונים נסו מרחק של כשבעה
קילומטרים – עד המבצר הקרוב ששכן בגזר. אחרים ברחו לכיוון הערים ההלניסטיות יבנה
ואשדוד.

חייל רומי

324 לפנה"ס
70 לספירה

חזר

חיל
החינוך
והנוער

של"ח ערכת המחשבות להדרכת ידיעת הארץ

שבעת המינים שבהם נתברכה הארץ (6) – משימת חוליה

ה'צ"א את שבעת המינים בצורה יצירתית (הצלה, פנטזיה, תחרות, חידושים).

אגדה על שבעת המינים

כשברא אלוקים את העצים ביום השלישי, הוא ביקש לשמוע באיזו ארץ יבחרו לצמוח ואיזו ארץ ירצו להפריח.

אמר הארז: אני בוחר בהרי הלבנון המתנשאים בהוד. אני, בקומתי הזקופה, אפאר את ראשם.

אמר עץ המנגו: טע אותנו בארץ הודו החמה, שם יעריצוני התושבים, ועל פרחיי יכתבו שירים.

אמר עץ האקליפטוס: טעני בין ביצות. גם אם לא אייבש אותן, אשפר את איכות האוויר והאנשים לא ישכחו אותי.

וכך, עץ אחר עץ, ביקשו להם העצים ארץ כטעמם, לנוחיותם ולכבודם.

רק קבוצה קטנה של עצים ושיחים עמדה בפניה, לא נדחקה ולא השמיעה תביעותיה. היו אלו הזית, התאנה, התמר, הרימון, הגפן, החיטה והשעורה. ואתם? שאל אלוקים, אין אתם מבקשים לעצמכם כבוד, יקר, ושירי תהילה?

לאחר דממה, אזר הזית עוז בנפשו ואמר בקול שקט:

"אם נא מצאנו חן בעיניך, ואם הדבר טוב לפניך, יותן לנו חבל ארץ קטן וצחיח. בקשתנו היא כי יותן לנו לעזור לעם ישראל להפריח את שממות ארצו, לכסות את השדות בחיטה ובשעורה, את ההרים ואת העמקים בעצים ירוקים כדי שבני ישראל יאכלו את פרינו ויחסו בצלנו וישכנו לבטח על אדמתם.

חייך אליהם הקדוש ברוך הוא ואמר להם באהבה גדולה:

"יען לא ביקשתם לכם פאר והדר, וכל רצונכם אינו אלא להביא ברכה לעמי ישראל – לתת לו אוכל לשובע וצל לחסות בו – אף אני אתן לכם מברכתי ופיארתם את הרי ארצי ואת עמקיה, והייתם לשם ולברכה בעיני כל רואיכם. השתבחו בארץ ישראל ותשתבח ארץ ישראל בכם, וישבתם לבטח בארץ עד אחרית הימים."

שבעת המינים בימי מועד

שבת – גפן (קידוש על היין), חיטה (חלות), זית (שמן להדלקת נרות)

ראש השנה – רימון ותמר (לסימנים), גפן (לקידוש על היין)

סוכות – כפות תמרים (לארבעת המינים)

חנוכה – זית (שמן זית להדלקת החנוכיה)

ט"ו בשבט – כל המינים

פסח – איסור אכילת חיטה ושעורה שהחמיצו

שבועות – חג קציר החיטה והשעורה

משחקים ונהנים (7)

לידה מחדש

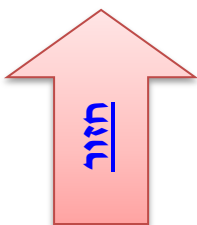
המשחק מתנהל במערת הקבורה שבעמק המעיינות (שביל המעיינות) שבפארק קנדה.

תיאור המקום

זוהי מערת קבורה קטנה, שלה שני פתחים במרחק של מטר וחצי זה מזה – כניסה דרך פתח גדול ויציאה דרך פתח קטן.

מהלך המשחק

התלמידים נכנסים למערה (כל תלמיד בתורו). ביציאה ממנה, ממתנינים להם שאר התלמידים כשהם מסודרים בשני טורים. הם נושאים את התלמיד שמגיח מהפתח ומברכים אותו בברכות שונות לרגל לידתו המחודשת.

מעגל השל"ח (8)

מהו מעגל השל"ח?

: בחירה, השפעה, אחריות דיון במסר הערכי

המסר הערכי: אחריותי לאיכות הסביבה, הלאום והחברה נובעת מהיותי מושפע מהם ומשפיע עליהם.

כללי שיחה

- א. שיחה במעגל.
- ב. דיבור ברשות.
- ג. משפט קצר.
- ד. הקשבה.
- ה. תגובה עניינית ולא שיפוטית.

שאלות מנחות

1. מה למדנו היום שהיה חדש עבורך?
2. האם היש"מ הקנה לך צורת התבוננות חדשה על הנוף? פרט.
3. כיצד בא לידי ביטוי ביש"מ הקשר בין האדם והסביבה (איזה שימוש עשה האדם במאפיינים הסביבתיים) הן בהווה הן בעבר?
4. כיצד בא לידי ביטוי ביש"מ מעמדו הכפול של האדם – כמשפיע וכמושפע?
חשוב להתייחס גם לנושא של שימור המורשת והתרבות, דבר שבא לידי ביטוי בחפירה ארכיאולוגית, בשימור אתרים ובשחזורם, בשימור הנוף הארץ ישראלי של חורש ים-תיכוני, בשבעת המינים כמאפיינים תרבותיים ורוחניים שלנו כעם.
השפעתו של האדם באה לידי ביטוי גם בבחירתו: הבחירה להותיר נופים פתוחים בשמורות טבע במקום לבנות במקום שכונות מגורים או אזורי תעשייה; הבחירה לשמר אתרים וההחלטה אילו אתרים לשמר.
גם לבחירה שלנו לטייל במקום זה ולשמוע את הסיפורים שבהם עסקנו היום יש משמעות והשפעה. על מי? באיזו דרך?
5. מהו הערך הבולט הנובע מיכולת הבחירה שלנו ומהידיעה שלבחירה שלנו לעשות דבר מה או להימנע מכך יש השפעה ויש השלכות? (אחריות)
האחריות שלנו על השל"ח – הסביבה הטבעית והאנושית שבה אנו חיים ואשר כוללת את השדה – הטבע, את הלאום – המדינה ורצף הדורות הלאומי, ואת החברה בישראל.

6. אילו דברים אהבתם ביום השדה ומדוע?

תנ"ך

[יהושע י', יא-יד](#)

ביבליוגרפיה מומלצת

1. בני מרשק, **דברים שרואים מכאן – עמק איילון ומורדות הרי יהודה**, מבוא-חורון, 2008.
2. יצחקי, אריה (1990), **עמק איילון ואתריו**, תל-אביב: מודן.
3. בן יוסף, ספי (עורך ראשי), רגב יואב (עורך הכרך), (2001), **מדריך ישראל החדש**, כרך 10 – השפלה, ערך פארק קנדה, ידיעות אחרונות, משרד הביטחון, כתר, ת"א ירושלים, 2001.
4. סמט, אלחנן (1986), **"המחבוא(ה) – עדות מן המשנה, התוספתא והתלמוד לקיומן של מערכות המסתור"**, נקרות צורים, 13, עמ' 15.
5. אשכנזי יעקב, מור מנחם, פוסטר ג'ק, רונן ישראל (עורכים) (2005) **"מערכות המסתור בארץ יהודה: עדכון ארכיאולוגי וגיאוגרפי של השתרעות מלחמת בר-כוכבא"**, עמ' 125-147, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים.
6. קלונר, עמוס וטפר, יגאל (1987), **מערכות המסתור בשפלת יהודה**, תל-אביב.

קישורים אינטרנטיים נוספים

1. [אישים בתרבות ישראל](#).
2. אתר הקק"ל – [פארק איילון-קנדה](#).
3. אתר "טיולי" – [עמק איילון ופארק קנדה](#).
4. אתר "inaturel" – [פארק קנדה](#).
5. דוד פלוסר – מאמר על [מרד בר-כוכבא](#).
6. מצגת – [פארק איילון-קנדה](#).
7. סרטון – [פארק איילון-קנדה](#).
8. e ירוק – פארק איילון-קנדה: אל חרבת עקד, תל איילון ובית הקשתות.